

Is een basisinkomen rechtvaardig?

Door Anne Berkheij, S1295470

Student Wijsbegeerte Leiden.

“Justice is the first virtue of social institutions, as truth is of systems of thought. A theory however elegant and economical must be rejected or revised if it is untrue: likewise laws and institutions no matter how efficient and well-arranged must be abolished if they are unjust.” - (Rawls, 1971) p.3

De discussie over het basisinkomen heeft sinds het begin van de economische crisis een nieuwe impuls gekregen. Het probleem van de crisis dat voorstanders zien is de grote ongelijkheid in de verdeling van rijkdommen, met als gevolg een gebrek aan zelfredzaamheid van groepen inwoners. Voorstanders, zoals Rutger Bregman en Jesse Klaver, stellen dat door de invoering van een basisinkomen dit probleem opgelost kan worden.

De claim dat een basisinkomen het gebrek aan zelfredzaamheid oplost ondersteunen ze met experimenten. Rutger Bregman verwijst in *‘gratis geld voor iedereen’* naar twee experimenten.¹ Het eerste is een Engels experiment. Dit experiment laat zien hoe zwervers door gratis geld hun leven weer op de rails krijgen. Velen kregen weer een woning, stopten met drugs, en begonnen weer met een opleiding of werk. De kosten voor dit basisinkomen waren lager dan het verstrekken van voedselbonnen en opvang. Het tweede experiment was een Canadees experiment. Dit experiment liet zien hoe door gratis geld de ziekenhuisopnames daalden, jongeren langer studeerden, en minder tienerzwangerschappen voorkwamen.² Deze resultaten zijn geen resultaat van een basisinkomen zoals we dat in deze scriptie behandelen. Het laat echter wel zien dat onvoorwaardelijk geld geven positieve effecten kan opleveren.

Er zijn ook tegenstanders van de invoering van een basisinkomen. Ook zij hebben goede argumenten. Michiel Dijkstra beroept zich in zijn artikel op cijfers van het CPB. Hieruit blijkt dat de hoeveelheid werk die gedaan wordt sterk zal dalen bij de invoering van een basisinkomen. Doordat de hoeveelheid werk daalt zal de belasting per gewerkt uur omhoog moeten. Het resultaat hiervan zal zijn dat er nog minder werk gedaan zal worden. Volgens de cijfers van het CPB is het onmogelijk deze vicieuze cirkel te doorbreken. Je kunt een substantieel basisinkomen niet betaalbaar houden.³ Een basisinkomen is hierdoor een zichzelf vernietigend systeem; een goed argument om geen basisinkomen in te voeren.

Het is de vraag of dit de juiste argumenten zijn voor een politieke beslissing. Deze scriptie is geopend met een quote van John Rawls. Hierin stelt Rawls dat het belangrijkste van een samenleving is dat deze rechtvaardig is. De voorgaande argumenten gaan hier niet op in. Wanneer je een politieke beslissing wilt nemen over de invoering van een basisinkomen moet er gekeken worden naar de rechtvaardigheid ervan. De juiste vraag is dan de volgende: Is een basisinkomen rechtvaardig?

---

¹ (Bregman, 2014)

² (Evelyn, 2008) p.21

³ (Dijkstra, 2015) & (Egbert Jongen, 2015)

In deze scriptie zullen we ingaan op de vraag of een basisinkomen rechtvaardig is. Hiervoor gaan we uit van een aantal uitgangspunten die bepalen wanneer iets rechtvaardig is.

Deze uitgangspunten zijn de volgende:

- ieders autonomie dient gerespecteerd te worden,
- ieder heeft gelijke rechten en plichten,
- ieder heeft recht op de grootst mogelijke vrijheid,
- ieder heeft gelijke rechten op natuurlijke bronnen,
- bruut geluk mag geen rol spelen in de mogelijkheid tot overleven,

Autonomie houdt in dat je zelf vrij bent je eigen keuzes te maken. Je bent niet afhankelijk van een extern bestuur. Je autonomie wordt alleen beperkt door de autonomie van een ander. Wanneer je een samenleving bouwt, betekent het dus dat iedereen dezelfde rechten en plichten heeft. Is dit niet het geval dan wordt de autonomie van de een meer beperkt dan die van de ander. Uit deze autonomie volgt het wederkerigheidsprincipe: wanneer je profiteert van de inspanningen van een ander is het redelijk dat je ook een bijdrage levert. Als dit mist, pak je iets af van een ander zonder hiervoor toestemming te hebben. Je gebruikt de ander dan als middel in plaats van als doel. Wanneer je de ander behandelt als middel, geef je de ander niet dezelfde rechten en plichten als jezelf.

Aan de hand van deze uitgangspunten zullen we een antwoord geven op de vraag of een basisinkomen rechtvaardig is.

Binnen de kaders van deze uitgangspunten bevindt zich de discussie tussen Van Parijs en White. Van Parijs verdedigt de stelling dat een basisinkomen rechtvaardig is. White bestrijdt deze stelling door te stellen dat het geen rekening houdt met wederkerigheid. Van Parijs en White geven elk een eigen interpretatie van wederkerigheid om hun standpunt kracht bij te zetten.

De opzet van de scriptie is als volgt.

Eerst zal ik de begrippen basisinkomen, wederkerigheid en bruut geluk uitleggen. Ten tweede zullen we naar de discussie gaan tussen Van Parijs en White. De discussie wordt besproken in drie losse teksten. Van Parijs verdedigt zijn stelling in het boek *'Real Freedom for All'*. Hierin stelt hij dat iedereen recht heeft op de grootst mogelijke reële vrijheid. Om deze vrijheid te bereiken, dient iedereen een basisinkomen te ontvangen om daadwerkelijke mogelijkheden te hebben. Dit basisinkomen wordt gefinancierd uit belasting op natuurlijke hulpbronnen en inkomen.

White betoogt in de tekst *"Liberal Equality, Exploitation, and the Case for an Unconditional Basic Income"* dat het herverdelen van inkomen niet is toegestaan. Inkomen komt van arbeid wat een samenwerkingsverband vooronderstelt. Wanneer je geen onderdeel wilt zijn van een samenwerkingsverband heb je ook geen rechten op de opbrengst ervan. Dat betekent dat er minimaal een bereidheid tot het verrichten van betaalde arbeid vereist is en daar voldoet een basisinkomen niet aan.

De discussie zal eindigen met een reactie van Van Parijs in de tekst *"Reciprocity and the Justification of an Unconditional Basic Income. Reply to Stuart White"*. Daarin stelt hij dat het

wederkerigheidsprincipe dat White hanteert geen onderscheid kan maken tussen natuurlijke bronnen en inkomen. Whites bezwaren gaan daarom niet op.

Ten derde zullen we de discussie evalueren. Hieruit zal blijken dat Van Parijs geen argument geeft waarin wederkerigheid een duidelijke rol speelt bij de rechtvaardiging van een basisinkomen. Ik zal concluderen dat een basisinkomen rechtvaardig is.

Bruut geluk, Wederkerigheid en Basisinkomen.

In dit hoofdstuk zal ik de begrippen bruut geluk, wederkerigheid en basisinkomen uitleggen. Ik zal ze behandelen in genoemde volgorde. Van bruut geluk zal ik aangeven wat hier wel en niet onder valt. Naast het basisinkomen zal ik nog twee alternatieven geven van institutionele verdelingssystemen. Van wederkerigheid zal ik twee interpretaties geven. Op deze wijze hoop ik de begrippen bruut geluk, wederkerigheid en basisinkomen gemakkelijk bruikbaar te maken in de context van deze discussie.

Bruut geluk staat tegenover optie geluk. Optie geluk is geluk afhankelijk van moedwillig ingecalculerde risico's. Denk hieraan aan het meedoen aan de lotto. Bruut geluk is geluk dat je niet hebt kunnen incalculeren. Denk hieraan aan het neerstorten van een meteoriet, waarvan je de baan niet kon berekenen, op je huis. Dit bruut geluk heeft veel invloed op iemands mogelijkheid zijn bestaanszekerheid te garanderen. Als je aanneemt dat iedereen een gelijk recht heeft op welvaart moet het bruut geluk van een gehandicapte dus worden aangevuld. Dit betekent echter niet dat iedere gehandicapte een aanvulling verdient. Het kan zijn dat iemand zelf een risico gelopen heeft en daardoor gehandicapt is geworden. Dit valt onder optie geluk. Optie geluk is voor het risico van diegene die het risico neemt zelf.⁴

Een van de uitgangspunten is dat bruut geluk geen invloed mag hebben op iemands bestaanszekerheid. Een systeem moet mensen met bruut geluk en zonder bruut geluk op een gelijke niveau van mogelijkheden krijgen. Een basisinkomen is onvoorwaardelijk inkomen. Dit betekent dat je het ontvangt ongeacht je woon situatie, eigen vermogen of het hebben van een baan.⁵ Doordat er geen voorwaarden aan verbonden zijn, heeft bruut geluk geen invloed. Onafhankelijk van de eigenschappen die je hebt, krijg je een basisinkomen. Iemand met een handicap en iemand zonder hebben dezelfde rechten. Dit onvoorwaardelijke inkomen kan, afhankelijk van de hoogte, ook bestaanszekerheid bieden aan iemand met een handicap.

Een basisinkomen is niet het enige institutionele systeem van verdeling dat bestaanszekerheid garandeert. Van Parijs geeft twee alternatieven. In dit hoofdstuk zal ik een beschrijving geven van deze twee voorbeelden. In de komende paragrafen zal ik weergeven hoe Van Parijs de voor- en nadelen van deze systemen uitlegt.

Het eerste systeem maakt gebruik van negatieve inkomstenbelasting en het tweede van een voorwaardelijke financiële bijdrage. Een negatieve inkomstenbelasting geeft mensen beneden een

---

⁴ (Dworkin, 1981) pp. 290-304

⁵ (Parijs, 1995) p.35

bepaald inkomensniveau overheidshulp in plaats van dat ze belasting betalen. Wanneer je een te laag inkomen hebt wordt dit aangevuld tot een bedrag die minimaal je bestaanszekerheid garandeert. Je weet dus pas op hoeveel negatieve belasting je recht hebt na een bepaalde periode, meestal een maand. Dan wordt gekeken of je inkomsten lager zijn dan het bestaansminimum, waarna je compensatie ontvangt. Het bedrag is dan in de tijd dat je te weinig hebt verdient nog niet in je bezit.⁶

Bij een voorwaardelijke inkomstensteun moet je aan bepaalde eisen voldoen, voordat je recht hebt op een financiële ondersteuning.

Voorbeelden van dergelijke eisen zijn de volgende:

- 1) iemand moet bereid zijn een acceptabele baan aan te nemen,
- 2) iemand mag niet zelf al de middelen hebben om de eigen bestaanszekerheid te garanderen,
- 3) de hoogte is afhankelijk van de huiselijke levensomstandigheden, en
- 4) de hoogte is afhankelijk van de woonplaats.

Concrete voorbeelden van dergelijke regelingen zijn bijvoorbeeld de wet op werk en inkomen, en de werkloosheidswet.

Bij een basisinkomen, negatieve inkomstenbelasting en voorwaardelijke inkomstensteun worden er middelen herverdeeld. Wanneer je middelen herverdeelt, moet je rekening houden met het wederkerigheidsprincipe. Wederkerigheid houdt in dat wanneer iemand van jou inspanningen profiteert je hiervoor een redelijke inspanning terug mag verwachten.

Als Je iets doet voor een ander mag je hier iets voor terug kunnen verwachten. In alle drie de systemen moet gekeken worden of ze recht doen aan dit wederkerigheidsprincipe. Wanneer ik een uur voor jou werk, kan ik hiervoor een inkomen terugverwachten.

Ik behandel hier twee algemene interpretaties van het wederkerigheidsprincipe: de strikte wederkerigheid en de basiswederkerigheid (baseline reciprocity).

De voor- en nadelen van deze interpretaties zal ik behandelen in het hoofdstuk *'Stuart Whites reactie op Philippe van Parijs'*.

Strikte wederkerigheid houdt in dat er een evenredige beloning moet staan tegenover werk. Een inkomen moet dekkend zijn voor wat het werk mij kost aan tijd en energie. Dit kan echter voor problemen zorgen met betrekking tot de bestaanszekerheid van gehandicapten. Stel dat iemand 100 sommen moet oplossen om aan een redelijk daginkomen te komen.⁷ Iemand zonder beperking kan dit gemakkelijk en kan zo zijn bestaanszekerheid garanderen. Iemand met dyscalculie zal misschien maar 20 sommen kunnen doen. Dit komt overeen met 1/5de van een daginkomen. Iemand met dyscalculie kan dan zijn bestaan niet verzekeren.⁸

Het basiswederkerigheidsprincipe gaat ervan uit dat iemand ten minste een redelijk minimumloon verdient na een redelijke werkinzet. Bij een redelijke werkinzet wordt dan rekening gehouden met

---

⁶ (Parijs, 1995) pp.35-37

⁷ Ik bedoel met een daginkomen een inkomen dat genoeg is om al je rekeningen van een dag te betalen met inbegrip van de extra's voor vakantie en vrije dagen.

⁸ (White, 1997) p.318

een arbeidsbeperking. Iemand met dyscalculie zal met dezelfde inzet als ik 20 sommen oplossen. Wanneer je rekening houdt met zijn dyscalculie is dit dan een redelijke werkinzet. Iemand met dyscalculie zal dan met 20 sommen ook een daginkomen ontvangen. Op deze wijze is het bij basiswederkerigheid voor iemand met een arbeidsbeperking mogelijk zijn bestaan te verzekeren.⁹

Philippe van Parijs' argumentatie voor het basisinkomen

Het doel van Van Parijs in "*real freedom for all*" is laten zien dat gelijkheid en vrijheid elkaar niet uitsluiten. Van Parijs gebruikt het basisinkomen als middel om deze twee idealen te verbinden. Dit zal hij doen binnen het kader dat gesteld is in de inleiding. De vooronderstellingen voor dit kader waren: ieders autonomie dient gerespecteerd te worden, ieder heeft gelijke rechten en plichten, ieder heeft recht op de grootst mogelijke vrijheid, ieder heeft gelijke rechten op natuurlijke bronnen, bruto geluk mag geen rol spelen in de mogelijkheid tot overleven en het wederkerigheidsprincipe: voor werk dat iemand levert mag hij wat terugverwachten. Ik zal dit doen door eerst aan te geven wat reële vrijheid is en daarna welke gelijke rechten we hebben. Vanuit deze twee begrippen zal hij aangeven waarom een basisinkomen het juiste middel is om dit te verwezenlijken.

Hierna zal hij twee tegenwerpingen behandelen. De ene tegenwerping is dat een basisinkomen onbetaalbaar is, de andere dat het niet verenigbaar is met het wederkerigheidsprincipe.

De conclusie zal zijn dat een basisinkomen rechtvaardig is omdat het gelijkheid en vrijheid weet te verbinden, en dat het wederkerigheid niet schendt en wel degelijk betaalbaar is.

Wat is reële vrijheid?

Van Parijs maakt onderscheid tussen formele en reële vrijheid. Formele vrijheid bestaat uit de volgende twee kenmerken: je bent beschermd tegen onderdrukking en bent autonoom. Voor reële vrijheid komt er een kenmerk bij: je bent in staat gebruik te maken van mogelijkheden. In deze paragraaf zal ik de verschillende kenmerken in genoemde volgorde uitleggen. Hierna zal ik aangeven waarom dit derde kenmerk zo belangrijk is. Hieruit zal blijken waarom Van Parijs vindt dat we reële vrijheid moeten nastreven.

Bescherming tegen onderdrukking houdt in dat niemand je ergens toe kan dwingen. Je bent vrij wanneer je zelf een keuze kunt maken en onvrij wanneer je een keuze moet maken onder druk van geweld. Stel dat je over straat loopt en twee sterke mannen komen op je af. Je krijgt de keuze: of al je geld afgeven of ze steken je neer. In deze situatie moet je een keuze maken onder druk. Omdat jezelf laten neersteken geen echte mogelijkheid is ben je niet vrij. Een staat moet je tegen bedreiging beschermen om je vrijheid te garanderen.¹⁰

Bedreiging wordt door Van Parijs opgevat als het limiteren van iemands recht door middel van geweld. Dit betekent dat het recht zelf nog wel gelimiteerd kan zijn. Het is theoretisch mogelijk dat je alleen het recht hebt om slaaf te zijn. Hier hoeft geen geweld aan te pas te komen. Toch zouden we zeggen dat iemand beperkt wordt in zijn of haar vrijheid. De bescherming van de autonomie gaat dan

---

⁹ (White, 1997) p.319

¹⁰ (Parijs, 1995) pp.20-21.

verder dan de bescherming tegen anderen. Het moet je ook beschermen tegen de staat. Autonomie houdt in dat alleen jijzelf over je eigen leven beslist. Een wet mag dan alleen je autonomie beperken wanneer deze de autonomie van een ander schaadt. Anders schaadt je namelijk de autonomie van de ander. Autonomie moet dan ook worden beschermd tegen staatsoverheersing.¹¹

Om vrij te zijn moet je mogelijkheden hebben. Volgens Van Parijs is dit een groot verschil tussen formele en reële vrijheid. Stel je voor dat je geestelijk en lichamelijk erg beperkt bent. Formeel gezien heb je het recht zelf te bepalen waar je heen wilt gaan, je hebt immers geen extern bestuur die voor je bepaald wat je moet doen. Dit betekent echter niet dat je de mogelijkheid hebt. Je kunt onmogelijk gebruik maken van dit recht omdat je lichaam dat niet toelaat. Iemand zonder beperkingen zou deze mogelijkheid wel bezitten. Iemand zonder beperkingen is reëel vrij en iemand met beperkingen niet. Dit betekent dat er een ongelijkheid bestaat tussen iemand met een beperking en iemand zonder.¹² Ook onwetendheid werkt vrijheidsbeperkend. Niet weten dat iets een mogelijkheid is weerhoudt je van het gebruik maken van deze mogelijkheid. Wanneer je ergens niet voor kunt kiezen omdat je niet weet dat het kan ben je onvrij. Reële vrijheid betekent gebruik kunnen maken van mogelijkheden die je mogelijk zou kunnen willen.

De verdeling van reële vrijheid.

Een van de uitgangspunten in het gestelde kader is dat iedereen een gelijk recht heeft op de grootst mogelijke reële vrijheid. Een samenleving dient deze vrijheid dan te verdelen. Om vrijheid te vergroten gebruiken we middelen. Deze middelen dienen verdeeld te worden. Bij een verdeling mag niemands autonomie worden aangetast of zijn reële vrijheid meer beperkt worden dan nodig is. Omdat autonomie niet aangetast mag worden kunnen we alleen natuurlijke bronnen herverdelen.

Van Parijs behandelt drie verschillende manieren om middelen te verdelen: egalitair, utilitair, en leximin. Deze manieren zullen in deze paragraaf behandeld worden. Volgens Van Parijs kan alleen een leximin verdeling een gelijk recht op de grootst mogelijke vrijheid garanderen.

Een egalitaire verdeling betekent dat iedereen een identieke hoeveelheid middelen krijgt. Stel dat iemand doof is. Hij kan niet luisteren naar de muziek van Van Beethoven. Om de verdeling gelijk te maken zou iemand die geen auditieve beperking heeft ook geen middelen moeten krijgen om Van Beethoven te beluisteren. Dit zou betekenen dat de vrijheid van iemand zonder auditieve beperking wordt beperkt om gelijkheid te garanderen. Door vrijheid te beperken voor gelijkheid kun je dan niet meer voldoen aan het uitgangspunt dat iedereen recht heeft op de grootst mogelijke vrijheid.¹³

Binnen een utilitaire verdeling wordt er alleen gekeken naar de nutsmaximalisatie. Het doel is de hoogst mogelijke gemiddelde vrijheid bereiken omdat dit het nut maximaliseert. Wanneer middelen bij persoon A meer vrijheid genereren dan bij persoon B moeten de middelen naar persoon A gaan. Dit is ongeacht hoeveel vrijheid persoon A al bezit. Honderd euro zou voor mij meer vrijheid genereren dan voor iemand met een zware handicap. Dit zou betekenen dat een dergelijk persoon

---

¹¹ (Parijs, 1995) p. 21

¹² (Parijs, 1995) pp. 21-24

¹³ (Parijs, 1995) pp. 27-29.

niets zou ontvangen. Dit betekent dat niet iedereen dezelfde rechten heeft op reële vrijheid. Een utilitaire verdeling gaat daarom in tegen het uitgangspunt dat iedereen gelijke rechten heeft.¹⁴

Een egalitaire verdeling kan niet voldoen aan een verdeling van de grootst mogelijke vrijheid. Een utilitaire verdeling geeft geen gelijke rechten op vrijheid. Volgens Van Parijs kan een leximin verdeling dat wel. Een leximin verdeling houdt in dat diegene met de minste vrijheid niet minder vrijheid heeft dan onder een ander verdeling. Wanneer dat het geval is wordt dezelfde vraag gesteld over degene met de op een na minste vrijheid vergeleken met degene met de op een na minste vrijheid onder een ander mogelijk verdelingsmodel. Dit gaat zo door tot je iedereen hebt gehad.¹⁵ Wanneer iemand doof is en geen Van Beethoven kan luisteren betekent het niet dat deze vrijheid iedereen dient te worden ontnomen. Middelen die niet kunnen helpen de vrijheid van diegene die het minste af is te vergroten mogen worden gebruikt door degene die daarna het minst vrij is en zo verder. Op deze manier zorg je ervoor dat iedereen de grootst mogelijke vrijheid heeft. Iedereen heeft een gelijk recht op deze vrijheid. De middelen tot vrijheid worden over iedereen gelijk verdeeld. Alleen wanneer middelen bij een persoon geen extra vrijheid meer opleveren worden ze verdeeld over de anderen. Leximin respecteert gelijkheid door iedereen zoveel mogelijk te geven ongeacht wie ze zijn.¹⁶

Basisinkomen als verdelingssysteem met grootste vrijheid.

In het hoofdstuk '*Bruut geluk, Wederkerigheid en Basisinkomen*' hebben we drie verschillende verdelingssystemen behandeld. Deze waren basisinkomen, negatieve inkomstenbelasting en een voorwaardelijke financiële bijdrage. In deze paragraaf kijken we naar Van Parijs' argumentatie dat alleen een basisinkomen rechtvaardig is. Alleen een basisinkomen resulteert in een leximin verdeling en genereert de grootst mogelijke vrijheid.

Een basisinkomen is een onvoorwaardelijk inkomen. Iedereen ontvangt hetzelfde bedrag. Er komt geen administratie bij kijken. Hierdoor heb je zekerheid dat je het ontvangt en hoeveel je ontvangt. Omdat iedereen hetzelfde ontvangt kun je het ook aan het begin van de maand ontvangen.. Doordat er geen eisen aan gesteld worden kan iedereen zijn leven zo invullen als hij zelf wil. Ook mensen zonder inkomsten of onzekerheid over inkomsten hoeven hun leven niet aan te passen. Het basisinkomen is onvoorwaardelijk en geeft hierdoor iemand de vrijheid zijn leven naar eigen inzicht in te vullen.¹⁷

---

¹⁴ (Parijs, 1995) pp. 25-27

¹⁵ (Parijs, 1995) p. 25

¹⁶ Van Parijs kiest bewust voor een leximin verdeling in plaats van een maximin verdeling. Een maximin verdeling kijkt alleen naar de minst bedeelde. Als de situatie van de minst bedeelde niet beter kan zijn mag de rest willekeurig verdeeld worden. Dit betekent dat er een groot verschil van vrijheid kan bestaan tussen de op een na slechtst bedeelde en degene met de meeste vrijheid. Er is dan geen garantie dat de op een na slechts bedeelde ook de grootst mogelijke vrijheid geniet die voor hem mogelijk is. (Rawls, 1971) p.13.

¹⁷ (Parijs, 1995) pp.36-38

We hebben gezien dat een negatieve inkomstenbelasting je een bedrag toekent afhankelijk van het bedrag dat je te weinig verdiend hebt. Dit neemt de vorm aan van een belofte die wordt vervuld aan het einde van de maand. Dit betekent dat je bestaanszekerheid gegarandeerd wordt. Zelfs wanneer je te weinig hebt verdiend, kun je er toch van uitgaan dat je een bestaansminimum ontvangt. Het feit dat dit achteraf gebeurt, beperkt echter de vrijheid van mensen. Voordat de aanvulling verstrekt wordt, moet er namelijk eerst een maand voorbij zijn. In deze maand moeten mensen hun uitgaven zelf voorschieten. Iemand die nauwelijks genoeg verdient voor één maand kan zijn uitgaven niet een extra maand voorschieten. Dit beperkt dan de vrijheid om af te zien van werk.¹⁸

Een voorwaardelijke inkomstensteun stelt verschillende eisen voor je recht hebt op een financiële tegemoetkoming. Alleen wanneer hieraan voldaan wordt heb je recht op een voorwaardelijke financiële bijdrage. Wanneer je genoeg verdient, kun je zelf invullen hoe je je leven wilt leiden. Wanneer je niet genoeg verdient kan dit lastiger zijn. Iemand die wil trouwen kan hiervoor gekort worden op zijn voorwaardelijke inkomstensteun. Een mogelijke reden hiertoe is bijvoorbeeld dat een voorwaardelijke inkomstensteun afhankelijk is van het huishouden en niet het individu. Iemand in een slechte financiële situatie kan zich dan misschien geen huwelijk veroorloven. De vrijheid om te trouwen wordt dan beperkt.¹⁹

Uit de voorgaande voorbeelden kunnen we zien dat een negatieve inkomstenbelasting en een voorwaardelijke inkomstensteun de vrijheid meer beperken dan een basisinkomen. Bij een negatieve inkomstenbelasting kan het zijn dat je je uitgaven zelf moet voorschieten wat voor sommigen onhaalbaar is. Bij een voorwaardelijke inkomstensteun worden sommige keuzes zelfs helemaal onmogelijk gemaakt. Een basisinkomen geeft dan de grootst mogelijke vrijheid omdat het de minste beperkingen oplegt.

Waaruit dient een basisinkomen te worden betaald?

In de vorige paragrafen hebben we gezien dat een basisinkomen de grootst mogelijke vrijheid geeft. Een basisinkomen geeft deze grootst mogelijke vrijheid omdat het de minste beperkingen oplegt. Ook geeft het iedereen gelijke rechten en plichten en laat het brute geluk geen factor spelen in de mogelijkheden van een burger. Om te kijken of een basisinkomen rechtvaardig is, moeten we dan nog kijken naar twee uitgangspunten. Deze zijn dat iedereen gelijk recht heeft op natuurlijke bronnen en het wederkerigheidsprincipe. Daarnaast moet Van Parijs laten zien dat een basisinkomen betaalbaar is. Wanneer dat niet het geval is kan een basisinkomen niet geëist worden van een samenleving. Als het niet geëist kan worden kan het ook niet rechtvaardig zijn een dergelijk systeem te eisen. In deze paragraaf zullen we kijken naar de financiering van een basisinkomen.

Iedereen heeft gelijke rechten en plichten. Dat betekent dat iedereen ook recht heeft op een gelijk deel van de natuurlijke bronnen. Deze natuurlijke bronnen zijn echter schaars. Er is niet overal genoeg van voor iedereen. Stel bijvoorbeeld dat er één vakantiehuisje is en vijf mensen. Iedereen heeft een gelijk recht op het vakantiehuisje. Er kan er echter maar één in. Als er vervolgens dan

---

¹⁸ (Parijs, 1995) pp. 35-37

¹⁹ (Parijs, 1995) pp.34-35

niemand in het huisje mag, verliest iedereen zijn recht op het vakantiehuisje. Dat zou echter geen leximin verdeling zijn. Van Parijs moet een manier aanbieden waarbij één persoon gebruik kan maken van het vakantiehuisje zonder dat dit de leximin verdeling schaadt of neerkomt op bruto geluk.

Volgens Van Parijs dient degene die gebruikmaakt van het huisje de andere vier te compenseren. Omdat hij gebruikmaakt van een vrijheid beperkt hij anderen hetzelfde te doen. Dit verlies moet hij compenseren. Hiervoor moet er gekeken worden naar wat het verlies van vrijheid waard is. Van Parijs richt zich hiervoor op de marktprijs. De marktprijs is de prijs die ontstaat in een markt van volledig vrije mededinging waarbij alle marktpartijen goed geïnformeerd zijn. De marktprijs van het vakantiehuisje is het bedrag waarvoor maar één persoon het wil hebben.²⁰ Deze prijs wordt als compensatie onder de andere vier verdeeld. De prijs is dan zo hoog dat slechts één persoon liever het huisje heeft dan de compensatie. De compensatie is het aandeel die de anderen hebben in de marktwaarde die het huisje heeft. Om de verdeling rechtvaardig te maken moeten de andere vier liever de compensatie hebben dan het huisje.

Volgens Van Parijs ontstaat er dan ook een ander principe. Doordat iedereen als gelijke heeft mogen meedingen naar de natuurlijke bronnen betekent het dat niemand de totale bundel van de ander wenst te bezitten. Zou dit wel het geval zijn zou hij anders geboden hebben op de middelen. Dit principe noemt Van Parijs 'envy-freeness', of het principe van benijd-vrij zijn.²¹ Dit principe houdt in dat niemand de complete set middelen van een ander liever zou hebben dan de complete set middelen waarover hij zelf beschikt. Dit is met inbegrip van het feit dat iemand zijn eigen voorkeur behoudt.^{22 23}

Een belangrijke toevoeging is dat onder natuurlijke bronnen niet alleen natuurlijke bronnen vallen. Van Parijs richt zich ook op banen. Een gedeelte van wat je verdient is meer dan de compensatie voor je tijd en moeite. Dit extra is een surplus en dat valt onder de schaarse goederen. Dit surplus kan bepaald worden aan de hand van de marktprijs van jouw arbeid. Op deze wijze kun je garanderen dat het inkomen dat iemand ontvangt zo dicht mogelijk ligt bij de minimale compensatie die hij ervoor zou eisen zonder voorbij het benijd-vrij zijn principe te gaan. Wanneer iemand de keuze heeft zal het inkomen nooit lager liggen dan wat hij als compensatie minimaal eist. De reden dat dit surplus inkomen er is komt door dingen zoals frictie en vervangingskosten. Het is soms niet voordelig voor een werkgever om werknemers te vervangen omdat ze geïnvesteerd hebben in deze mensen. Als er veel werkloosheid is wordt het surplus hoger omdat een eventuele vervanging veel goedkoper is. Alles wat hij meer verdient dan dit minimum is een surplus. Op dit surplus heeft hij geen recht als compensatie voor zijn tijd en talenten en het dient dan ook herverdeeld te worden.

Het basisinkomen en wederkerigheid.

---

²⁰ (Parijs, 1995) p.49

²¹ De interpretatie van Van Parijs van 'envy' is niet destructief. We dienen 'benijd-vrij zijn' te begrijpen als liever datgene hebben wat de ander heeft en niet als het de ander niet gunnen.

²² (Parijs, 1995) p.77

²³ Je zou kunnen denken dat alleen het benijd-vrij zijnprincipe genoeg zou moeten zijn om de middelen te verdelen. Dit is echter fout. Het doel is dat iedereen de grootst mogelijke vrijheid heeft; niet alleen de vrijheid te kiezen voor wat je wilt. Het benijd-vrij zijnprincipe compenseert alleen voor de vrijheid die je wilt. Reële vrijheid houdt echter in te kunnen kiezen voor wat je mogelijk zou willen. Met alleen het benijd-vrij zijnprincipe zou je niet gecompenseerd worden als je een specifiek middel niet zou willen. Je bent dan immers door niemand benijd. Dit beperkt dan echter nog wel je vrijheid.

In deze paragraaf wil ik vast de ruimte nemen te reageren op mogelijke kritiek op de theorie van Van Parijs. De kritiek is dat de theorie niet verenigbaar is met het wederkerigheidsprincipe. Het wederkerigheidsprincipe houdt in dat als iemand profiteert van jou inspanning je daar een redelijke inspanning tegenover mag verwachten. Wanneer je dit niet doet, geef je de ander minder rechten dan jezelf en schaadt je zijn autonomie. Binnen de theorie van Van Parijs speelt wederkerigheid geen rol in de rechtvaardiging van een basisinkomen. Volgens Van Parijs is het zelfs zo dat wederkerigheid geen effect heeft op het basisinkomen. Binnen het basisinkomen wordt er namelijk niets herverdeeld dat onderhevig is aan wederkerigheid. In deze paragraaf zullen we zien hoe Van Parijs dat verdedigt. Eerst zal Van Parijs laten zien dat er slechts een interpretatie is van wederkerigheid die consistent is met de afwijzing van bruto geluk. Hierna zal Van Parijs laten zien dat deze interpretatie van wederkerigheid consistent is met de herverdeling van inkomen. Hieruit zal dan volgen dat het wederkerigheidsprincipe geen probleem is voor de rechtvaardigheid van een basisinkomen.

Volgens Van Parijs zijn er drie interpretaties mogelijk van het wederkerigheidsprincipe. Deze interpretaties zijn het 'Lockean principle', het 'Lutheran principle', en het 'weak effort principle'. Van Parijs laat zien dat alleen het 'weak effort principle' verenigbaar is met een afwijzing van bruto geluk en verenigbaar is met een basisinkomen.

Het 'Lockean principle' gaat ervan uit dat iemand recht heeft op de complete opbrengst van zijn werk. Hier mag dan niets van afgenomen worden. Iemand zonder handicap kan werken en zijn bestaanszekerheid garanderen. Iemand met een handicap kan dat echter niet. Hij heeft immers alleen recht op datgene wat hij zelf verdient. Dit kan ook niet aangevuld worden omdat je niets mag afnemen van iemand die werkt. De kwaliteiten die iemand bezit zijn dan doorslaggevend of iemand zijn eigen bestaanszekerheid kan garanderen. Het 'Lockean principle' is niet verenigbaar met een afwijzing van bruto geluk.²⁴

Volgens het 'Lutheran principle' heeft iedereen recht op een proportionele vergoeding voor werk binnen de sociale samenwerking. Binnen een sociale samenwerking creëer je een 'sociaal product'. Wanneer je alles zelf moet produceren, moet je alles zelf kunnen. Wanneer je samenwerkt kun je handelen met anderen. Door de samenwerking kunnen we onszelf specialiseren in taken. Door die specialisatie kunnen we meer produceren omdat we efficiënter werken. Omdat ik er ook voor zorg dat we efficiënter kunnen werken moet ik gecompenseerd worden voor deze verhoogde productie. Dit is met inbegrip van de verhoogde productie van een ander. De ander werkt namelijk ook effectiever door mijn hulp. Het verschil tussen het 'Lockean principle' en het 'Lutheran principle' is dan dat het eerste alleen kijkt naar je eigen productie en het tweede ook naar de productie van de samenleving in haar geheel. Zelfs wanneer ik zelf niet meer produceer maar wel anderen daartoe in staat stel, dienen mijn inspanningen volgens het 'Lutheran principle' extra vergoed te worden maar bij het 'Lockean principle' niet. Iemand met een handicap zal echter nog steeds weinig produceren. Ook zijn 'sociaal product' zal nog laag blijven. Als je vrijwel niet kunt werken zul je ook een ander niet in staat stellen zich meer te specialiseren dan hij al is. Een gehandicapte hoeft hierbij ook geen extra vergoeding te verwachten. Het bruto geluk speelt hier dan nog steeds een rol. Ook het 'Lutheran principle' is niet verenigbaar met een afwijzing van bruto geluk.²⁵

---

²⁴ (Parijs, 1995) p. 145-153

²⁵ (Parijs, 1995) p. 153-160

Na de afwijzing van het 'Lockean principle' en het 'Lutheran principle' blijft er volgens Van Parijs nog maar één over. Dit is het 'weak effort principle'. Deze laat elke proportionaliteit tussen werk en vergoeding los. Doordat iedere proportionaliteit los wordt gelaten komt iedereen in aanmerking voor een basisinkomen. Omdat iedereen hieraan kan voldoen speelt bruto geluk geen rol in de mogelijkheid van iemand om aan zijn bestaanszekerheid te voldoen. Het 'weak effort principle' is dan verenigbaar met een afwijzing van bruto geluk.

Dit 'weak effort principle' is verenigbaar met een herverdeling van een surplus aan inkomen. Iedereen heeft recht op een inkomen. Iemand die werkt heeft echter nog wel recht op een compensatie voor wat hij doet. Niet het geheel van iemands inkomen mag herverdeeld worden. Dat zou dan namelijk betekenen dat zijn autonomie geschaad wordt. Het enige dat er herverdeeld wordt is een surplus aan inkomen uit een baan. Hoeveel dit precies is, wordt berekend aan de hand van de marktprijs- en het 'benijd-vrij zijnprincipe'. Aan de hand hiervan wordt berekend wat de vergoeding van iemands tijd en kwaliteiten is. De rest wordt herverdeeld als compensatie voor het verlies van vrijheid van anderen. Omdat iedereen hier gelijke rechten heeft, wordt er van niemand wat afgenomen. De herverdeling van inkomen in de vorm van een basisinkomen is dan verenigbaar met wederkerigheid.

Conclusie van Philippe van Parijs.

In dit hoofdstuk hebben we gekeken naar Van Parijs' argumentatie waarom een basisinkomen rechtvaardig is. Volgens Van Parijs geeft een basisinkomen de grootst mogelijke vrijheid terwijl het ook rekening houdt met bruto geluk, gelijke rechten en het principe van wederkerigheid. De conclusie van dit hoofdstuk is dan dat een basisinkomen rechtvaardig is.

Stuart Whites reactie op Philippe van Parijs

White is het oneens met de interpretatie van wederkerigheid die Van Parijs voordraagt. Volgens White trekt Van Parijs te snel de conclusie dat er maar één mogelijke interpretatie van wederkerigheid verenigbaar is met een afwijzing van bruto geluk. Volgens White is er nog een andere interpretatie. Deze interpretatie is de 'baseline reciprocity', of basiswederkerigheid.

Basiswederkerigheid is niet verenigbaar met een basisinkomen. Ook zal binnen deze interpretatie een onderscheid mogelijk zijn tussen natuurlijke bronnen en inkomen. Binnen de basiswederkerigheidsinterpretatie is een onvoorwaardelijke herverdeling van inkomen niet rechtvaardig. Volgens White is een basisinkomen niet rechtvaardig.

Volgens White is ook het basiswederkerigheidsprincipe verenigbaar met een afwijzing van bruto geluk. Basiswederkerigheid houdt in dat er rekening gehouden wordt met iemands persoonlijke werkbepanking. Afhankelijk van deze werkbepanking dient iemand een redelijke bijdrage te leveren aan werk. Stel dat 100% van het werk overeenkomt met een inkomen dat bestaanszekerheid garandeert. Iemand met een functiebeperking van 60% kan naar redelijke verwachting maar 40% werk verrichten. Wanneer diegene aan die redelijke verwachting van 40% voldoet zal zijn inkomen worden aangevuld tot 100%. Dit betekent dat iemand met een functiebeperking van 100% een 100%-

aanvulling zal krijgen. Iemand met een zware handicap heeft binnen dit principe een kans op bestaanszekerheid. Op deze wijze is het basiswederkerigheidsprincipe verenigbaar met de afwijzing van bruto geluk. Het principe is echter niet verenigbaar met een basisinkomen. Bij een basisinkomen is de financiële toelage onvoorwaardelijk. De 'weak effort'-interpretatie voldoet aan het onvoorwaardelijke karakter en de afwijzing van bruto geluk door de voorwaarden zo laag te stellen dat iedereen er aan voldoet. Bij basiswederkerigheid wordt er een redelijke bijdrage geëist waarin er naar vermogen iets gedaan moet worden. Niet iedereen voldoet automatisch aan de voorwaarden van de basiswederkerigheid. Er zijn twee interpretaties die verenigbaar zijn met een afwijzing van bruto geluk. Van Parijs' rechtvaardiging leunt erop dat alleen 'weak effort' verenigbaar is met een afwijzing van bruto geluk. Omdat alleen 'weak effort' verenigbaar is met een afwijzing van bruto geluk moeten we deze interpretatie aannemen. De 'weak effort'-interpretatie is geen probleem voor een basisinkomen. Dit is niet het geval bij basiswederkerigheid. Van Parijs moet hier een reactie op geven om een basisinkomen te rechtvaardigen.²⁶

Bij basiswederkerigheid is het niet te verantwoorden waarom een surplus aan inkomen herverdeeld dient te worden. Voor een inkomen moet arbeid naar vermogen worden geleverd. Arbeid is volgens White per definitie onderdeel van een samenleving. Je kunt alleen aanspraak maken op een herverdeling wanneer je onderdeel bent van deze samenleving. Iemand die hiervan geen onderdeel wil zijn, bijvoorbeeld doordat hij vrijwillig werkloos is, kan ook geen claim leggen op de productie hierdoor. Om onderdeel van een samenleving te zijn betekent het dat je voor het profijt dat je er van hebt wat terug moet willen doen. Een samenleving staat of valt met wederkerigheid. Wanneer je hier niet aan wilt voldoen kun je geen onderdeel zijn van een samenleving. Iemand moet een redelijke bijdrage leveren om aanspraak te kunnen maken op het surplus aan inkomen. Een onvoorwaardelijke herverdeling van het surplus aan inkomen is volgens de basiswederkerigheid dan onmogelijk omdat het voorbijgaat aan de voorwaarde dat je wat terug moet doen voor de samenleving.

Een herverdeling van natuurlijke bronnen loopt volgens White niet tegen dit probleem aan. Voor natuurlijke bronnen hoeft namelijk niemand te werken. Er hoeft ook niemand gecompenseerd te worden. Natuurlijke bronnen zijn geen onderdeel van een samenleving en dienen wel herverdeeld te worden. Natuurlijke bronnen zijn echter ontoereikend om een bestaanszekerheid uit te garanderen. Volgens White is dan een basisinkomen niet rechtvaardig omdat het uit de toegestane middelen niet betaald kan worden.²⁷

Philippe van Parijs' reactie op Stuart White.

Volgens Van Parijs is het basiswederkerigheidsprincipe niet consistent met een onderscheid tussen natuurlijke bronnen en een surplus aan inkomen. Er zijn twee mogelijke interpretaties van het basiswederkerigheidsprincipe volgens Van Parijs. In de eerste interpretatie kan niet uitgelegd worden waarom natuurlijke bronnen wel mogen worden verdeeld maar surplus inkomen niet. In de tweede interpretatie kunnen ook natuurlijke bronnen niet gebruikt worden voor een basisinkomen. Dit is niet verenigbaar met het uitgangspunt dat iedereen een gelijk recht heeft op natuurlijke bronnen maar niet op surplus inkomen. Ik zal eindigen met het geven van de criteria van Van Parijs en aan de

---

²⁶ (White, 1997) pp.323-325

²⁷ (White, 1997) pp.320-323

hand daarvan zal worden beslist wat wel en niet herverdeeld dient te worden. Met deze criteria van Van Parijs is er geen onderscheid tussen natuurlijke bronnen en een surplus aan inkomen.

Volgens White mag salaris niet onvoorwaardelijk worden herverdeeld omdat het werk in een samenleving vooronderstelt. Een samenleving kan alleen bestaan door wederkerigheid. Als je iets van een samenleving wilt moet je een redelijke tegenprestatie daarvoor doen. Volgens Van Parijs maakt dit niet uit. Het voorbeeld dat hij hiervoor geeft is het volgende:

Stel: je hebt twee situaties, situatie A en situatie B.

In situatie A krijg je een leeg stuk grond met veel olie in de grond.

In situatie B krijg je een baan aangeboden. Voor de baan moet je in je eentje een bos hut bouwen in een bos. Het inkomen dat je ontvangt voor deze baan is tweemaal hoger dan waarvoor een ander het zou doen.

In deze situatie zou White zeggen dat de opbrengst in situatie A herverdeeld dient te worden maar in situatie B niet. De opbrengst van olie is een natuurlijke hulpbron en dient herverdeeld te worden. De opbrengst van de baan is inkomen en een compensatie voor de tijd die gewerkt is. Volgens Van Parijs is dit onderscheid onjuist omdat er meer sociale samenwerking plaatsvindt bij A dan bij B. De complexe technologische vereisten en de samenwerking tussen groepen maken dat olie zoveel waard is. Zonder deze samenwerking zou de olie ook niets waard zijn. Beide situaties krijgen hun waarde door een sociale samenwerking.²⁸ Of het voortkomt uit een samenleving of niet kan geen onderscheid maken tussen natuurlijke bronnen en een surplus aan inkomen.²⁹

Er is nog een andere interpretatie van Whites bezwaar mogelijk. Deze interpretatie houdt in dat inkomen niet onvoorwaardelijk herverdeeld mag worden omdat het uit arbeid komt. Olie is een natuurlijk product. Dit is niet door arbeid tot stand gekomen en mag worden herverdeeld. Inkomen uit een baan komt wel van arbeid. Iemand heeft moeten werken voor een inkomen. Degene die de arbeid heeft gedaan mag dan wat terugverwachten. Volgens Van Parijs werkt ook deze interpretatie niet. Om olie uit de grond te krijgen moet er veel arbeid worden verricht. Natuurlijke bronnen op zichzelf hebben geen waarde. Natuurlijke bronnen hebben alleen waarde door wat mensen ermee doen. Ook voor olie moet arbeid worden verricht om hem deze waarde te geven. Natuurlijke bronnen mogen dan ook niet onvoorwaardelijk herverdeeld worden omdat ze uit arbeid komen.³⁰ Dit is niet verenigbaar met het uitgangspunt dat iedereen een gelijk onvoorwaardelijk recht heeft op natuurlijke bronnen.³¹

Van Parijs komt met een alternatief om onderscheid te maken tussen wat wel en niet herverdeeld mag worden. Volgens Van Parijs heeft iedereen een gelijk recht op natuurlijke bronnen. Sommige hiervan zijn schaars, wat betekent dat de waarde van deze middelen verdeeld dient te worden. Naar natuurlijke grondstoffen en banen is meer vraag dan aanbod. Omdat beide schaars zijn moet de

---

²⁸ De claim die Van Parijs hier maakt is merkwaardig. Het is aannemelijk dat je niets hebt aan olie wanneer je deze in de grond laat zitten. Je kunt er pas wat mee als er werk in zit. Dat hieruit volgt dat het geen enkele intrinsieke waarde heeft is op zijn minst eigenaardig.

²⁹ (Parijs, 1997) pp. 327-328

³⁰ Hier baseert Van Parijs zich nogmaals op de merkwaardige claim dat de waarde van olie volledig uit de arbeid komt.

³¹(Parijs, 1997) p. 328

waarde verdeeld worden. Op deze wijze weerlegt Van Parijs de kritiek van White. Met deze interpretatie is een basisinkomen namelijk wel rechtvaardig.

Evaluatie.

De centrale vraag in deze scriptie is of een basisinkomen rechtvaardig is of niet. Voor het antwoord op deze vraag hebben we gekeken naar de discussie tussen Van Parijs en White. Volgens Van Parijs is een basisinkomen rechtvaardig omdat het de grootst mogelijke vrijheid genereert. White brengt hier tegenin dat dit volgens het basiswederkerigheidsprincipe niet gerechtvaardigd kan worden. Van Parijs laat in zijn laatste reactie zien dat het basiswederkerigheidsprincipe niet consistent is met het uitgangspunt dat iedereen alleen een gelijk recht heeft op natuurlijke bronnen.

Van Parijs stelt dat het wederkerigheidsprincipe geen effect heeft op het basisinkomen. Hij doet dit door te laten zien dat alle andere interpretaties van wederkerigheid niet coherent zijn met een afwijzing van bruto geluk. Binnen deze kaders is een basisinkomen rechtvaardig. Deze rechtvaardiging is dan wel afhankelijk van een interpretatie van wederkerigheid die geen effect heeft op het basisinkomen. Deze afhankelijkheid maakt het noodzakelijk voor Van Parijs om op iedere nieuwe interpretatie van wederkerigheid die wel effect heeft op het basisinkomen te reageren.

In deze analyse zal ik laten zien dat basiswederkerigheid wel samengaat met een onvoorwaardelijk basisinkomen. White stelt dat je een redelijke inzet moet geven om in aanmerking te komen voor een financiële bijdrage. Hij let hier echter te veel op activiteiten van mensen maar zou zich moeten focussen op het geven van een redelijke waarde aan de samenleving. Je zou basiswederkerigheid kunnen interpreteren als het geven van een redelijke te verwachte waarde aan de samenleving. Ik zal twee objecties hiertegen behandelen. De eindconclusie zal zijn dat voor de integratie van het wederkerigheidsprincipe voor de rechtvaardig van een basisinkomen mogelijk is. Een interpretatie van wederkerigheid die een basisinkomen ondersteunt is dan rechtvaardig.

Stel: wederkerigheid gaat ervan uit dat je iets terug moet doen wanneer je profiteert van iemands activiteiten. Wanneer mogelijk moet je werk verrichten. In een situatie waarin er meer werknemers zijn dan werk is er dan een probleem. Je bent namelijk afhankelijk van een baan voor je bestaanszekerheid. De kans op een baan is echter klein. Als iedereen liever iets heeft dan niets zal de vergoeding die werknemers kunnen verlangen voor een baan steeds lager worden. Dit komt doordat er veel competitie is voor een baan en een werkgever degene met het beste aanbod kan uitkiezen. Als deze vergoeding erg laag wordt, komt deze onder het niveau waarbij iemands tijd en kwaliteiten worden gecompenseerd. De autonomie van diegene die werkt wordt dan gecompromitteerd omdat hij dan als middel wordt behandeld in plaats van iemand die werkt voor zichzelf. Je zou dit kunnen tegengaan door in een CAO een minimumloon af te spreken. Als dit minimum gelijk aan of hoger is dan de minimale compensatie wordt de autonomie niet geschaad. Iedereen moet echter werken om iets van de staat te kunnen ontvangen. Er zullen veel mensen zijn die voor dit lage bedrag willen werken. De verdeling van het werk komt dan neer op bruto geluk. Een systeem zonder basisinkomen en zonder minimumloon is dan inconsistent met de autonomie van burgers. Een systeem zonder basisinkomen en met minimumloon is inconsistent met een afwijzing van bruto geluk.

Er is een andere interpretatie mogelijk. Stel dat wederkerigheid van je vereist dat wanneer je profiteert van iemands werk je iets van gelijke waarde terug moet geven. Dit hoeft niet iets fysiek te zijn maar iets dat op gelijke waarde wordt geschat. In een situatie waarin meer werknemers zijn dan werk heeft het vrijwillig niet-werken een waarde. Het krijgt deze waarde doordat ze anderen de kans geven te doen wat ze willen door zich vrijwilliger terug te trekken. Voor deze waarde moet je worden gecompenseerd. Van Parijs stelt dat niemand de positie van een ander moet benijden om zijn gehele bundel. Deze bundel is het werk en de vergoeding die iemand ontvangt. Wanneer iemand vrijwillig niet werkt verkiest hij zijn eigen positie boven die van een ander. Dit zullen mensen echter alleen doen wanneer er een vergoeding tegenover staat.³²Iedereen is hierdoor in staat voor een positie te kiezen waarin zijn autonomie gewaarborgd is. De kans dat werk door bruto geluk verdeeld wordt, is dan ook een stuk kleiner. Het spectrum waarbinnen mensen keuzes kunnen maken is namelijk veel groter dan wanneer ze noodzakelijk moeten werken. De interpretatie van wederkerigheid van gelijke waarde is dan verenigbaar met een basisinkomen.

De eerste objectie hiertegen gaat in op het zich vrijwillig terugtrekken. De compensatie die werklozen ontvangen is een compensatie omdat ze zich vrijwillig terugtrekken uit de arbeidsmarkt. Een objectie hierop komt voort uit een vergelijking met een strand. Stel je hebt graag een strand voor jezelf, maar iemand anders is hier ook. Je kunt de ander een vergoeding aanbieden om zijn recht op het strand op te geven en weg te gaan. Een ander moment is deze persoon helemaal niet op het strand. En je hoort van anderen dat hij daar ook nooit had willen zijn. Hij had er geen interesse in op het strand te zijn. Hij komt echter wel langs om de vergoeding op te strijken. In deze situatie heeft de ander je geen dienst verleend. Hij heeft zich namelijk niet vrijwillig teruggetrokken. Hij was er immers helemaal al niet! Je zou hiertegen in kunnen brengen dat hij er mogelijk had willen zijn. Als iemand reëel geen interesse heeft in iets hoeft hij daarvoor volgens het benijd-vrij zijn principe geen vergoeding voor te ontvangen. In deze situatie van het strand zou er geen vergoeding uitbetaald hoeven te worden.

De tegenwerping tegen de eerste objectie is dat de vergelijking met het strand incorrect is. Het is inderdaad mogelijk om geen interesse te hebben in een strand. Bij een baan is dit anders. Een baan is namelijk noodzakelijk om je bestaanszekerheid te garanderen wanneer er geen basisinkomen is. Het lijkt mij meer dan logisch aan te nemen dat iedereen zijn bestaanszekerheid wil garanderen. Wanneer er geen basisinkomen is wil iedereen een baan.³³ Een basisinkomen wordt dan noodzakelijkerwijze betaald aan iemand die daadwerkelijk wat opgeeft. Iedereen die geen baan heeft geeft namelijk iets op wat hij wil. De vergelijking met het strand gaat niet op.

De tweede objectie is dat voor iedereen een andere vergoeding vereist is voor het zich vrijwillig terugtrekken uit de arbeidsmarkt. Via de marktwaarde wordt het basisinkomen bepaald. Wanneer mensen erg graag een baan willen hebben zal het basisinkomen omhooggaan. Het basisinkomen is echter voor iedereen gelijk. Sommige mensen zullen pas voor een royaal bedrag van de arbeidsmarkt af willen terwijl anderen met een minimum al genoegen nemen. Wanneer het basisinkomen hoger ligt dan het minimum krijgen sommigen meer dan wat een vergoeding is voor hen om van de arbeidsmarkt weg te blijven. Dit zou echter tegen het principe van benijd-vrij zijn ingaan. Iemand die

---

³² In werkelijkheid zullen sommige mensen het prima vinden niet te werken omdat ze een partner hebben die ze financieel ondersteunt. Voor dit voorbeeld ga ik er vanuit dat iedereen voor zichzelf moet zorgen om deze eerste uitwerking simpel te houden.

³³ Dit volgt ook weer uit de aanname dat iedereen voor zichzelf moet zorgen.

met een lagere vergoeding tevreden zou zijn zou nog steeds niet de gehele bundel goederen van een ander moeten benijden. Iemand die net als hem niet werkt maar meer basisinkomen ontvangt is wel benijdenswaardig. Volgens het benijd-vrij zijn principe moet iedereen hetzelfde bedrag ontvangen. Dit betekent dat niemand meer zal krijgen dan waar hij recht op heeft en de objectie niet opgaat.

Conclusie

In deze scriptie hebben we een antwoord geformuleerd op de vraag of een basisinkomen rechtvaardig is. Deze vraag hebben we gesteld binnen het kader van een aantal uitgangspunten.

De discussie die we gebruikt hebben om hierop een antwoord te vinden vond plaats tussen Van Parijs en White. Volgens Van Parijs was een basisinkomen rechtvaardig omdat het mensen de grootst mogelijk vrijheid gaf. Ook stelde hij dat alleen het 'weak effort principle' van wederkerigheid verenigbaar was met een afwijzing van bruto geluk. White brengt hier tegenin het principe van basiswederkerigheid. Omdat ook dit principe verenigbaar is met een afwijzing van bruto geluk is een basisinkomen niet noodzakelijkerwijs rechtvaardig. Van Parijs lukt het om aan te tonen dat een basiswederkerigheid niet verenigbaar is met het gelijke recht op natuurlijke bronnen. Van Parijs geeft echter toe dat hij meer moet doen om aan te tonen dat een basisinkomen noodzakelijkerwijs rechtvaardig is. In de evaluatie hebben we gekeken naar een poging om het wederkerigheidsprincipe te integreren in de rechtvaardiging van een basisinkomen. De interpretatie van het principe is dan dat iemand iets van gelijke waarde opgeeft. Iemand geeft vrijwillig zijn positie op de arbeidsmarkt op in ruil voor een basisinkomen. Hiertegen kwamen twee objecties. De eerste objectie van het strand was incorrect. Je kunt geen interesse hebben in een strand, maar een baan is noodzakelijk omdat het de enige manier is om je bestaanszekerheid te garanderen. De tweede objectie is dat iedereen een andere vergoeding eist omdat iedereen met een ander basisinkomen tevreden is. Volgens het benijd-vrij zijn principe moet niemand de volledige bundel van een ander over die van hemzelf willen. Als het basisinkomen niet hetzelfde voor iedereen is gaat het in tegen het benijd-vrij zijn principe. Dit betekent dat iedereen hetzelfde bedrag dient te ontvangen. De conclusie van deze scriptie is dat een basisinkomen rechtvaardig is omdat het iedereen geeft waar hij of zij recht op heeft binnen de gestelde kaders.

Bibliografie

Bregman, R. (2014). *Gratis geld voor iedereen*. Amsterdam, De Correspondent.

Dijkstra, M. (2015). "Basisinkomen: simpel, elegant en heel dom en heel duur." *Elsevier*, 15-21.

Dworkin, R. (1981). "What is Equality? part 2: Equality of Resources." *Philosophy & Public Affairs*, vol 10, no 4, 283-345.

Jongen, E. en Boer, H-W. De en Dekker, P. (2015). *De effectiviteit van fiscaal participatiebeleid*. Den Haag: Centraal Planbureau.

Forget, Evelyn L. 2011. "The Town with No Poverty: The Health Effects of a Canadian Guaranteed Annual Income Field Experiment." *Canadian Public Policy* 37 (3): 283-305.

Juliette Hough, B. R. (2010). *Providing personalised support to rough sleepers. An evaluation of the City of London pilot*. York: Joseph Rowntree Foundation.

Parijs, P. van (1995). *Real Freedom for All*. Oxford: Oxford University Press.

Parijs, P. van (1997). Reciprocity and the Justification of an Unconditional Basic Income. Reply to Stuart White. *Political Studies*, 327-330.

Rawls, J. (1971). *A Theory of Justice*. Cambridge, Massachusetts, United States: Harvard University Press.

White, S. (1997). "Liberal Equality, Exploitation, and the Case for an Unconditional Basic Income." *Political Studies*, 312-326.